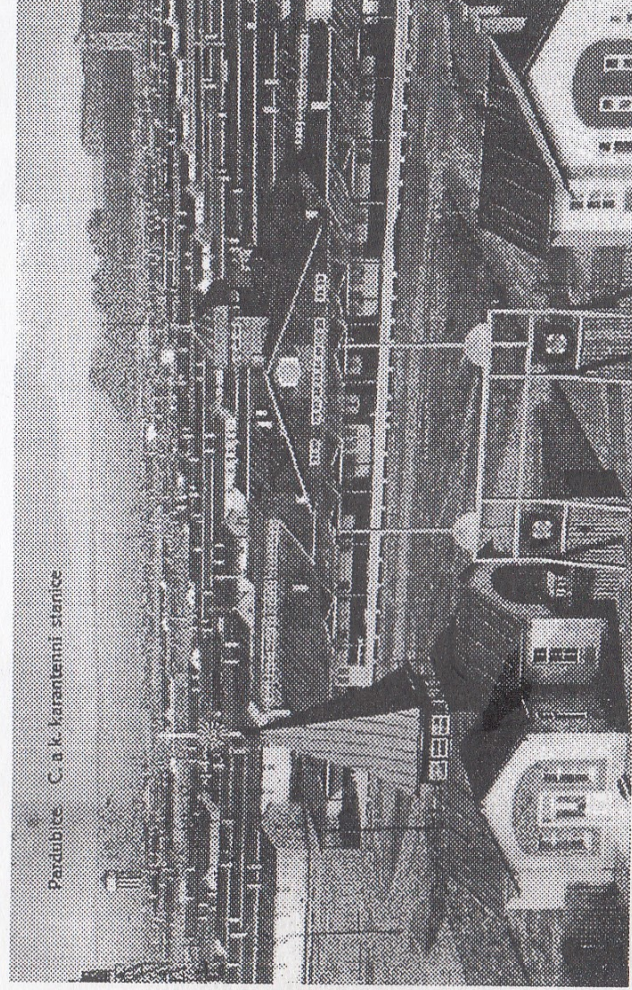

A B - Zet Pardubicka
KARANTÉNA sešit 17.

PARDUBICKÁ KARANTÉNA

(Pardubický deník Alice Masarykové)

Masarykova společnost - odbočka Pardubice
Klub přátel Pardubicka

2001

Dr. Alice Masaryková

A B - Zet Pardubicka
KARANTÉNA sešit 17.

PARDUBICKÁ KARANTÉNA

(Pardubický deník Alice Masarykové)

I. Čas ten byl mi požehnáním

(Pardubický deník Alice Masarykové)

Edici připravil: PhDr. Jiří Kotyk

II. Z historie pardubické Karantény

František Vácha – výňatek z knihy Pardubice za světové války

III. Dům v karanténě

Ing. Jiří Klicpera, CSc. a Mgr. Lenka Klicperová

Masarykova společnost - odbočka Pardubice

Klub přátel Pardubicka

2001

Úvod

Alice G. Mašaryková (nar. 3. května 1879 ve Vídni, zemř. 5.11.1966 v Chicagu), česká socioložka a sociální pracovnice, dcera Tomáše G. Masaryka a Charlotty Garrigue, studovala filozofii, historii a sociologii na univerzitách v Praze, Berlíně a Lipsku. Od roku 1906 vyučovala na lyceích v Českých Budějovicích a v Praze, kde roku 1911 založila sociologickou sekci Svazu československého studentstva. Za světové války pracovala jako ošetřovatelka Červeného kříže v pardubické karanténní stanici, po internaci ve Vídni na podzim 1915 byla v souvislosti s odchodem svého otce za hranice 8 měsíců pod policejním dohledem. V letech 1918-20 byla členkou Revolučního národního shromáždění za Slovenský klub. V letech 1919-39 pracovala jako předsedkyně Čs. červeného kříže a působila též jako předsedkyně Mezinárodní konference sociální práce. Po smrti své matky (1923) vedla jako první dáma ČSR domácnost svého otce. Za druhé světové války a po únoru 1948 žila v USA, kde r. 1958 vydala vzpomínkovou knihu „Dětství a mládí“.

Je obecně málo známým faktem, že Alice Masaryková pobývala od 20. srpna do 11. září 1915 v našem městě ve známé karanténní nemocnici, kde si vedla s pečlivostí sobě vlastní deník. Dnes je tento deník deponován v archivu Ústavu T.G. Masaryka v Praze ve fondu Alice Masarykové, složka 2. Za možnost úplné edice pardubického deníku a za laskavé konzultace k textu i tématu děkuji milé kolegyni paní PhDr. Dagmarě Hájkové, pracovnici Masarykova ústavu Akademie věd ČR (Na Florenci 3, 110 00 Praha 1) a za jazykové konzultace k německým částem deníkového textu paní PhMr. Jarmile Kočvarové z Pardubic. Dále děkuji Ing. Jiřímu Klicperovi, CSc., členu výboru Masarykovy společnosti v Pardubicích, za přepis textu na počítači.

O pobytu Alice G. Masarykové v Pardubicích se v poslední době zmínil Richard Sobotka ve své studii „Charlotta Garrigue Masaryková – epizoda ze života velké ženy“ v revui literatury faktu „Přísně tajné!“ (č.2, roč. 2000, s.110). Jak již bylo zmíněno výše, Alice byla 28. října 1915 zatčena, po 14 dnech výsledků obviněna z velezrady a odvezena do garnizónní věznice ve Vídni. Ještě zde vzpomínala na Pardubice, v dopise své matce z 19. ledna 1916 napsala: „Doba, kdy jsem byla ošetřovatelkou v Pardubicích, mi často přichází na mysl, neboť tehdy jsem byla úplně jednotná!“ „Čas ten byl mi požehnaním“, to je celkové zhodnocení léta 1915 samotnou pisatelkou pardubického deníku.

Budeme rádi, když tento ediční počín přinese pardubickým čtenářům silný zážitek. Edice vychází díky sdruženým finančním prostředkům Masarykovy společnosti – odbočky Pardubice a Klubu přátel Pardubicka.

Deník Alice Masarykové

Psáno v Pardubicích.

Karantenní stanice v Pardubicích, zařízení je pro 10 000 nemocných.¹ Baráky nemocniční jsou papírové, střechy dehtované. Baráky stojí ve 3 řadách a ve třech hlavních odděleních. Každý barák pojme asi 100 pacientů: jsou zařízeny moderně. Dosti lázní, umyvadel. Zde jsem byla od 20. srpna do 11. září. Čas ten byl mi požehnáním.

Pátek 20.VIII.915

Prší. Na papírových střechách baráků bubnují kapky, pod okapem pleská voda. Mám čistou světničku v c.k. pozorovací stanici Pardubické. Je zde pěkná skříň, oplývá věšáky a příhradami, a to je podmínkou mého časného blaha. Tady jsem sama a to mne velmi těší, ačkoli teď mám k pánu Bohu blízko odevšad a taky v přítomnosti jiných nejsem mu vzdálena. Pěkně jsem si všechno uložila; přečtla jsem si Tolstého Kruh četby a zrovna mi bylo vhod, co dnes praví: „Všichni lidé, kteří se zabývají vážnou prací, jsou prostí, neboť nemají času, aby se zabývali zbytečnostmi.“ Voda je zde pěkná. Šla jsem vylévat umyvadlo. Záchod nespláchnutý, některá děva zanechala svůj výtrus, stěny pomalovány hnědě, na zemi rozlito. Jako mezi Skyllou a Charybdou prošla jsem záchodovými úskalími šťastně. Přečtla jsem vše, co bylo na záchodě k přečtení. „Bitte rein zu halte. Udržujte v čistotě“ – zněl oficiální nápis. Pod tím tužkou: „Čistota půl zdraví.“ V rohu pak další neoficiální poznámka: „Prase.“ Pomyslela jsem si, kde se o těchto věcech mluví, tam je že je velmi mnoho třeba dohánět. A pak jsem si pomyslela: poměr Čechů k Němcům je velmi složitý a jednoduchý, oblékla jsem se do svých bleděmodrých pruhovaných šatů, vzala jsem bílou zástěru a šla jsem ke kávě. Seznámila jsem se s některými sestrami. Paní vrchní je blondýna; má drobný, pravidelný profil a byla by krásná, kdyby její oči byly velké modré. Má je jaksi tmavé, trochu přírudlé, bystré a tak vypadají asi z celku. Vlasy má zlaté a má přirozené pohyby. Později přišel hrbáček s velmi chytrým obličejem, měla břitké poznámky a byla vůči mně nedůvěřivá. Bručivá, kudrnatá sestra patrně je dobrák. Vedle mne blondýna, pravá Germánka. Líbí se mi ty Němky a cítím se jako před lety v pensionátě. Je-li člověk čestný a zdravý, nestárne. Popíjely jsme kávu z velké konvice, jedly chleba. Drobil se nám, je v něm kukuřičná mouka. Mazaly jsme máslem, já poslouchala a na papírové střechy tloukl, tloukl déšť. Teď si vezmu juchty a jdu do polí. Jsem šťastná.

¹ Pardubice měly od r. 1907 městský vodovod s postačující kapacitou a oblast Karantény byla odkanalizována do tzv. Kudrnáčovy stoky, vedoucí do Labě u Rosic. (Pozn. J.Kličpera)

Večer.

Bylo hrozné bláto a s nebe cedil se jehlovitý, drobný dešťíček. To mělo za následek, že na cestě do Pardubic bylo nesmírné množství žízal čili dešťovek. Dešťovka jest jméno popisné, znázorňuje ideální prostředí tohoto tvora. Žízala pak, nevím proč – jest jméno poetické a týká se nejnvtitnějšího charakteru těchto tvorů. Jest to jméno povahopisné, smím-li se tak vyjádřiti. Ale proto nepíšu o žízalách. Mám jiný důvod, byly mi popudem k velmi hlubokému filosofování. Když jsem šla do města, bylo jich nezměrné množství, a všechny rovné, vytažené, účinné přímky, lezly vpřed. Viděla jsem, že tyto žízaly mají ideály: spějí kupředu co možná nejvíce: žádná křivka, elegantní závitky, nerovná přímka. Touha do předu. A to patrně proto, že déšť je element žízalčin – a naplňuje ji tudíž živelnou vášní a ona leze...

+++

Nakoupila jsem a zamířila domů. Aj – proud dělníků. Ne převyživených. A tu jsem na zemi spatřila přemnoho zhroucených dešťovek – eventuelně byla žízalka na dva kousky. Plno závitů. Byly tam ve své touze zasaženy více méně sešlapanou botou nedoživeného dělníka. A tak jsem si myslela, že pro uplatňování živelné radosti není zrovna nejlepší oživená cesta – alespoň pro žízaly ne. – Ale mohou jinak? Ta jejich blbost mne zarazila – a tak jsem se zkoumala, nejsem-li taky někdy taková dešťovka. Myslím, že ne. Ale znám dvojnohé žízaly obého pohlaví.-

Po večeri. Seděla jsem se sestrami.. Bílé čepce, inteligentní tváře, málo flanců. Většinou jsou přes 30. Frau Oberin (= paní vrchní) vypadá skoro nejmladší. Je právě 8 h., půjdu spát. Jen ještě několik řádek příběhu.

21.

Dnes jsem prošla karantenní stanicí. Štíhlá, blond vrchní s určitým krokem, jemným profilem a jasným úsměvem mne vedla. Rigo, foxteriér, skákal kolem nás. –

Herberte, Tys trpěl.² Vidím tak často Tvůj obličej, obličej starce, Tvůj úsměv – bezmocný úsměv drahého dítěte. Můj bratře! Můj kamaráde! Můj Herberte! – Tvé utrpení je kapka v moři. Prošli jsme sály. – Byli jsme v operačním sále. – Na stole bledý, hubený člověk, drenáže. Měl čtrnáct ran, opravdu, chtěl nám umřít, prohodil primář. Já se mu nedívám, že chtěl. Jinak zlomenina. Sněť. – Všechny noviny světa, popisy jsou malé. Postavíš se tvář v tvář válce a žasneš, že je to možné. Žasneš. Nejdříve jsem se zachvěla a pak jsem zas cítila, že neztratím svou životní nit.

² Herbert G.Masaryk (1.5.1880 Vídeň – 15.3.1915 Praha), malíř, mladší bratr Alice, se v Borové u Poličky nakazil tyfem. 20. srpna 1910 se oženil s Bohumilou Brůnnichovou. Alice na něj vzpomíná v deníku 21.8.1915. Herbert měl 4 děti – děvčata Annu a Herbertu (nar. 1911 a 1915) a chlapce Tomáše (zemř. 1914) a Herberta (zemř. 1912). O děvčata se starala paní Slavíčková, vdova po malíři Antonínu Slavíčkově (1870-1910).

Teprv tady chápu, že se nemoci více nerozšířily. Jaká to péče! Ale o tom podrobněji, až uvidím plán.

22.VIII.915

První den na pokoji.

Květoň – lesní dělník, měl tetanus, zlé křeče a vycekal še: Teď ho krmí sestra – rázná, dobrá ošetřovatelka, germ. typ výrazných, poněkud drsných tahů. – Ostatní jsou Poláci. Jeden Čech – Pokora má zlý erysipel³. Vojenské řeči, slušné. Žádné dvojsmysly – ani jeden jsem dosud neslyšela.

23.VIII.915

Scéna: Přiletí děvče z CZT (lehčí pacienti)

„Ty čubko, jak můžeš říci, že jsem vzala termometr“ – Tony se usmívá a nic neříká, zlost starší ošetřovatelky roste –

Tony: „Und wo sollte er den sein“⁴ pod rukou: „Gewiss hat sie ihn genommen, wenn es sie so ärgert.“⁵

Starší děvče přiskočí a chce dát ránu – pak plivne. Tony: „Du Tschechisches Luder, du.“⁶

Prvně, co jsem to slyšela. Zvláštní, osobitý pocit. Starší děvče žaluje u sestry – ta chce býti přesazena. – Sestra vyšetřuje. Ošetřovatelky, které byly při scéně, vypovídají správně, jedna je Češka, jedna je Němka. Celá záležitost přijde před paní vrchní. – Zajímavé vnitřně.

+ + +

Dnes jsem byla s naším Maďarem na operačním sále. – Zda proklínat či tužit se a pracovat? Tužit se a pracovat!

Magyarus neslyšel ani slova maďarsky už dlouho. Když ležel na stole – celou nohu mu zas rozřízli – drény vytáhli – a když na stole v největší bolesti ležel, zavolali mu tlustou ošetřovatelku – umí maďarsky – v té chvíli zaleskly se mu oči, slabýma rukama ji objal – a usmál se jako dítě. – Noha v bolestném stavu – pro amputaci je slabá. Ták, nasnažila jsem se a běžím. Snad už se Erysipellus probudil, zkusím první obvaz.-

Venku je les a válka. Teď na koridoru jsem se přistihla při pěkné věci. Měla jsem zařatou pěst a otisky prstů v dlani.

Alice – dítě – venku je modré nebe – málo stříbrných mráček – sluneční zář. Právě jsem se vrátila z lesa. Na sále není mnoho práce a teď tam vždy jdu až po 4té.. Po obědě jdu na procházku, pak se natáhnou na postel ve své celi jako teď – pak káva – no a pak teprv na sál.

3 erysipellus – streptokokový zánět kůže, zvaný také růže. Silné horečky.

4 A kde by měl být

5 Jistě si ho vzala, když se tak zlobí.

6 Ty český neřáde, ty...

Alice, Alice – dítě zlaté je to týž černovlasý, chundelatý tvor jako před 25 lety. Ano, je. – Táž touha po veselí a štěstí a po pravdě. – Ne, přec jiný – neboť i zde – i zde veselý a šťastný a pravdivý – a touha – po čem touha? Být prima praktickým sociologem. Ano – prima.⁷

Tak. Za Pardubicemi je les – několik kroků od karantenní stanice – a louky na obzoru, modravé vrchy. – Šla jsem lesem 1/2 hodiny. Jeřabiny červenají se, smrký černají a za lukami rýsují se krásné aleje topolů. Musela jsem stále myslet na Magyarusa. – Viděl jsem jeho nohu. Ten člověk je už kost a kůže. Levá noha zlobí od kolena dolů, je celá více méně v rozkladu. Nárt má ohromně oteklý a živé maso – všude hnis. Dnes ho nesli na operační sál. Šla jsem vedle nosítek se sestrou Gabi. Plakal bezmocně jako dítě. Sestra mu hladila vyschlou ptačí hlavičku, ubohý! Ubohý! – Stál dlouho venku a slyšel steny jiných. Pak přišla na něho řada. Položili ho na stůl. Mladý medik pravidelných rysů a smyslných rtů asistoval. Byl slabě narkotizován. Lékařka s dosti úpravnou frisurou – falešným úsměvem, ale s dosti slušným a pevným obličejem – předala masku vedle stojícímu neronovi. Nerovi se skutečně podobá židák – tlustý lékař s ohromným nosem. Krásu toho císaře, totiž ani tu ošklivou krásu nemá, za to prý je zamilován do všech děvčat na všech odděleních – říká naše výborná, malá, nehezká a znamenitá ošetřovatelka. Já to nevím. Relata referro – ale jeho zjev neříká tomuto tvrzení rozhodně: ne. On tedy narkotisoval, doktorka necítí se jistá.

Noha je rudá, několik gumových trubiček má sbírat hnis, a nesbírá – neboť crčí odjinud. Hezký medik vytáhl dreny a prořízl nohu řezem asi 20 cm – a několik cm hlubokým do živého masa.

Ubohý maďárek se probudil – a konec proběhl při plném vědomí, ale co to? Všude nosítka s podobnými. Kol stěn umyjí si ohromné drenované ruce, tu leží kostlivci s obrovskými, hnědými a zčervenalými údy. U stěny sedí hubený človíček, Polák. A prosí: „Nein, nein, nein – nein nein nein – nikt méglich, nikt méglich!“⁸ Růžová, plná sestra Emi se zlatými vlasy a s talentovanou baculatou rukou prostřihuje mu hrudník, který je plný hnisu. – Tam hnisá zase pahýl nohy. Celé tělo křečovitě se na stole třese, ten člověk má taky tyfus – mimo tu svou příšernou ránu. A tu vidím známého doktora, obracím se k němu. Tiskne mi ruku – nepoznává mě: „Odpusťte – ale byla ještě kulatější a červenější – poslední – ale není divu, přešlo to na nás na všechny.“ –

A tak dnes, když jsem vdechovala lesní vzduch a pozorovala překrásný akát plný lusků vznešeně rudých – je div, že jsem viděla Magyarův ptačí obličej a jeho nožičku. – Dnes dostal psaní. – Ale když se ho ptali – „No, co, Magy-

7 Alice Masaryková jako socioložka založila roku 1911 sociologickou sekci Svazu čs. studentstva.

8 Ne, ne, ne, to není možné

arus, bolelo -?" nebyl schopen co povědět – prudká bolest a pak k čemu mluvit – stojí to za to?!

Český lékař je jiná kapitola.

Na modrém nebi perleťové mráčky, štíhlé perutě andělů nad baráky.

Erysipel má 40,4. Psala jsem dopis jeho matce.

Drahá maminko!

Předem přijměte ode mne srdečný pozdrav a zdvořilé políbení, – je celý červený – dnes jedl hodně – a pak jsem mu řekla na noc: „A teď spát. Dobrou noc.“ Poslušně se obrátil a řekl: „Dobrou noc, slečno!“ – Mám toho kluka ráda, je mu 19 let – kdybych byla přijala první nabídnutí k sňatku, mohla jsem už pomalu mít syna na vojně.

- Tetanus je velmi dobrý lesní dělník. Lesem osvěžená přisedla jsem k němu na lavici. A povídám: „Pane Květoň, venku svítí slunce a v lese je krásně – taková vůně!“ Přikývl jako znalec. Nejlépe prý ale když kvete modřín. To je vůně, jako když pečou koláče. „Než jsem to znal, tak jsem šel do lesa, a najednou taková vůně, jako když pečou koláče, koláče na posvícení – koukám a to kvetou modřín“. – To je člověk úplně čistý jako dítě. Vypravuje, že je otec měl tuze rád, byl by za ně dýchal. Do světa mladého Květoně nechtěl pustit, že by se byl zkazil od kamarádů. A vskutku, je vzácně nezkažen. O ženě mluví s uctivostí, na dvojsmysly nepřistoupí. Lékař mu řekl: „To si namluvíte jinou, mladší“ a on na to: „A to vy jako myslíte, že tou nemocí omládnou!“ Vskutku dobrota dítěte – je dobré slovo. – Těší mne to. Náš doktor! – Nosí sklíčko, černou košili, hedvábnou, chodí jako na strunce, já myslím, že event. není ženatý a že má zájem, jaký dělá dojem. Ne snad povrchní, zájem. Ne – hlubokomyslný. Postaví se doprostřed sálu a dělá, že myslí. Pacienty zná méně z autopsie⁹ než z dokladu sestry.

Pepík – Erysipel vzbudil zájem primářův. Nařídil, abychom mu zítra telefonovali, jak je. Náš doktor se postavil doprostřed sálu (kalhoty má vyžehlené, je mu 50 let a má girardi klobouk), kdyby nebyl hloupý, mohl by být zcela normálně ucházející – totiž kdyby nepředstíral hlubokomyslně moudrost. „Wer? Primarius?“ „Ja. Sie telefonieren nicht – dass ist nicht seine Sache. Ich komme Morgen zu Q. und ich bespreche es mit Primarius.“¹⁰ Dnes byl také na operačce s Madarem. Měl bílý čistý kabát a koukal. – To se nemůže říci, díval se – neboť on nevnímal. Chodil kolem a napařoval se a dělal se wichtig¹¹, jako by mu na něm záleželo. Nejvíc ho zajímala sestra. – Ona je hezká, ona je blond, ona je mladá. – Pane doktore, nebylo by to zlé!

Je tu ta doktorka a byla jsem jí představena – říká, že jí jde hlava kolem. Je to její první den. Nedivím se zcela nic – nic, děvečko, zcela nic.

9 autopsie = vlastní zkušenost

10 „Kdo? Primář?“ „Ano“ „-Netelefonujte – to není jeho věc. Přijdu zítra ke Q. a promluvíme o tom s primářem..“

11 důležitým

Transport! Vě 12 přijede 105 Rakušanů a 34 Rusů. „Fraülein Doktor, gehe Sie mit.“ „Ja gewiss.“¹² Vzbudte mne laskavě.“ Dvě sestry se ještě přihlásily – bude tam mnoho lékařů – snad přijedou oficíři! – Ušnula jsem v šatech k 11 h. A zrovna, když se mi zdálo, že jsem na hranicích pruských, konduktér že volá, vlak se hýbe a já ještě nemám vak a deštník – zrovna tuhle zaklepala – štíhlá Hamburčanka na dveře!

„Frau Doktor, Sie können in den Speisesaal Cafee trinken – ja?“¹³ Upravila jsem si rychle vlasy – nasadila čepce, přepásala zástěru a šla jsem. – Útulně se tam sedělo. Venku zářné nebe, úplněk. – Vyšly jsme ven – na hlubokém nebi plul nádherný měsíc, baráky byly ve stříbrném svitu, lampy v řadě se červenaly. Nedaleko měsíce zářná hvězda. – Šly jsme mlčenlivým městem. Jako po vymření. Stráž přechází. Parola¹⁴ jest „Lublin“. – Přišli jsme na nádraží – šálky nebyly všechny umyty – umývala jsem některé. Na peroně byli už lékaři, komisař, kurát, oberlajtnant a dragounský důstojník. Bylo chladno, jasno. – Vlak už jede. Pomaloučku, tiše, krok za krokem vjížděl vlak na nádraží. Mihla se červená čepice štítná chefa, v okně objevila se hlava důstojníka – správce vlaku. Přišel štíhlý důstojník, elegantně kupředu náchýlený. Ve mně málem hrklo – myslela jsem, že je to Jenda.¹⁵ Vycházeli lehce ranění. Málokterý přijal můj lípový čaj a chléb s máslem. – Pak nosítka s těžce raněnými. Nejdřív byli uvedeni do síně, kde jim byly vlasy hladce oholeny i vousy – pak v další síni svlečení ze šatstva, které se posílá do desinfekce, a konečně vykoupaní a dostali prádlo a přivedeni jsou na operační sál. Poslední vynášeli a vyváděli Rusy. Štíhlý, vysoký – v modré košili a s plavým vousem – snad důstojník – inteligentní tvář – široké tváře typické. Všichni přijali čaj! „(nečitelné místo – pozn.editora).....v Rossiji my zděs“¹⁶ pravil jeden. Dost lidí totiž zdá se mluvit rusky. Jeden hoch – asi 18letý – měl obě ruce prostřelené. Jakýsi úředník přišel: „Ach bitte, Schwester, wollen Sie ihms gebe?“¹⁷ Nakrájel mi chléb s máslem do ruky a tak jsem ho krmila. – Tichou nocí – měsíčnou kráčely jsme se sestrou Gabrielou do operační síně. Tam v pokoji sester jsme si uvařily kávu a snědly obložené chleby. Šla jsem na síň. Z měsíční noci vystupovaly figury transportu, zabalené v přikrývky, praví beduini. Některé zlé fraktury, hlavy. Jeden Rus v červené košili zvlášť měl zasaženo centrum řeči. Zápach hnisu. Postavy lékařů, lékařek a sester. Sestra Emi růžová, baculatá, zlatovlasá s modrýma očima, uplatňovala svou vlhkou

12 Ano, přesně.

13 Paní doktorko – můžete v jídelně vypít kávu – Ano?

14 Heslo pro vojenské noční chodce a povozy.

15 Jan Masaryk (1886-1948), Alicin bratr, byl v té době důstojníkem rakousko - uherské armády.

16tady jsme v Rusku.

17 Ach prosím, sestro, chcete mu to podat?

ručku. S přetékající lehkostí přirozeně nadaného člověka. Byly to velmi silné, velmi silné dojmy. Lehla jsem si v šatech a nespala do rána. – V 1/2 6 zavonili. – Umyla jsem si obličej, zvláště oči studenou vodou, vzala zástěru, čepec a po kávě jsem šla do narozeného, slunného jitra.

26.VIII.915

Ne – tenhle Pokora je zlato. Měl 40 st., erysipel – a teď horečka klesla, rána se hojí. Až do dnes jsem ho krmila. – Ránu jsem mu čistila i dávala obvaz. Včera, když jsem ho myla etherem, tak řekl velmi vážně: „Kdybyste to nebyla Vy, tak už jste měla jednu přes hubu. Doktorovi jsem jednu vsadil.“ – Mouchy ho zlobily a lezly mu pěkně rozvázně po loupající se tváři. Oslovil je přátelsky: „Potvory!“ – „Ale, ale, pane Pokoro, vy jste nějaký přísný, co teprv když jste zdrav.“ Podíval se na mě vážně zdravým okem, které moudře a modře vykukuje z červeného obličejce a pravil: „Když jsem zdravěj, tak si jich ani nevšímnu.“ – Bylo v tom velké pohrdání mouchami.

Tetanus sedí už na sluníčku. Jeho dětské, jasné oči, ohrnutý nosánek vykukují mile z pod ručnicku, kterým se chrání proti slunci.

Magyarovi se daří moc zle. Celá noha septická¹⁸, sám hnis, sám absces¹⁹. Dnes přišel doktor v proužkované černé toalette – usmíval se. Rozřízne absces! Nejdřív si sundal kabát, vzal bílý – postavil doprostřed pokoje.

„Schw., wo ist eigentlich die Seife“²⁰ a usmál se nevýslovně hloupým úsměvem, jímž měl získat obdiv, sympatii a zároveň měl vyjádřit lehké kondolenční pohnutí. Co je vlastně „hloupý“ člověk? Je to v tomhle případě muž, jenž stojí na poli lidských slz a proklínání, trpělivosti a dobrotivé vděčnosti. Ten člověk se převléká několikrát za den, neboť je ješitný; že je ješitný, to jest spíš snad symptom u hlouposti než příčina. Nevím. Vůbec nesnaží se, aby jeho činy nesly ovoce, chce obdiv, to je mu cílem! Ne volný, krásný, užitečný čin! Jiný člověk byl by s naším barákem svázán dobrými skutky; zde měl by zájem o ránu, o horečku, jindy aby doma byli informováni o tom, jak se pacientu vede – tu zas dodal by energickým úsměvem sílu, kde už síla ochabuje. On však přijde a každý nejjednodušší pacient cítí, že přišla nula – a točil-li se jako holub na báni ve své nové „toalette“, tak marně jeho zrak žebra o obdiv a ke všemu má ten fešák – dědouš monokl. Erysipelu spadl do rány – a on si ho pak zas nasadil. Taky gusto.

Pánové a dámy, nebud'te hloupí, nebud'te ješitní!

Dnes nám Tony pustila Tetanus na zem, jeden ze sta se jich uzdraví a ona by ho takhle potloukla. Je to hrubé děvče, které se klaní moci – tj. penězům. Mne chtěla nejdřív odbývat – a teď vidí, že jsem rozhodně

18 septická = nakažená

19 absces = hlíza

20 Sestro, kde je vlastně mýdlo?

mezi „pány“ – a tak mě dnes dokonce opravila čepec, oč jsem se jí neprosila. –

Jeden Slovan, Rusín s velmi komickým krokem, má raněné pravé šlapadlo – přichází k nám na barák, zdraví vždy německy a vůbec i Češi z předního sálu mají se příliš k němčině. Nikdy jsem netušila, jak málo je v nás sebevědomí.

Pan Pokora, když měl čtyřicítku, byl nevýslovně komický v pohybech i řečech, teď teprv chápou, že je kůže podšitá. Dnes si nasadil čepici s lebkou a dvěma kostmi. Když jdu kolem, nemohu se zdržet smíchu. Už se opičí po sestrách, a dvěma sestrám, když se u jeho lůžka o něm bavily, řekl: „A pak se s nimi hádejte!“ – Humorista.

Je večer, šla jsem dát pacientům na pětku dobrou noc. – Pokora, to se rozumí, ještě čáko na hlavě. Musela jsem se dát do smíchu; on si ramenem přikryl obličej: „Hněváte se, Pokoro?“ Jako dítě řekl: „Stydím se“. – „Tak a teď spát, Pokoro! Čepici Vám sundám.“ „Copak je už navečer? Já nevím. Do devíti můžu dělat co chci. Čepici si nesundám.“ Byla jsem na dvojce. Na pětce je málo práce. Nový transfer Rusů. Je mnoho práce – až jindy. Je večere.

Je čtvrt na devět, počkej Alice.

Každý barák má svůj tón, byla jsem na dvojce. Charakteristické, malá sestra. Hollandská židovka. Tón volnější. Dr.J.²¹ dělá vtipy. Ošetřovatelské.

Nic víc. Nelení a říká: Šla sem služičko. – Tak. – Náhodou zrovna hrozně krváčení, krev vystříkla prudkým proudem. Přiskočila jsem. Sevřela nohu. J. doleji. Přinesli trubici. V. přítom sousedovi sedl na amputovanou nohu. Je to snadno možné i zas zcela nemožné. Často laskavá řeč provázena jest ležérním činem. Pozorují to. Krvácející odvezen na operačku. Obvaz. Rus. Krásný. Úsměvná záležitost roztřískána na střepey, noha se prohýbala. Hnis. Měli jsme obvaz 3/4 hodiny. Nejdřív to šlo. Pak jsme se pohnuly – strašlivá bolest. – On říkal, jen „Těrpět nado – Uměřt by lučše – Vot prijatěli, neujdu, sestrica moja – I bolno i smutno.“²² Krásný úsměv. Přály jsme mu „spokojnoj noči.“²³ Naklonil hlavu. To gesto rytířsky pokorné – Rusům vlastní – nezapomenu. Jeden má stříbrnou medaili za chrabrost. Chce dát drovi – pozdvihl ruku týmž gestem.

Napadá mě melodie z Vltavy, kde náš stříbrný proud teče kol starých zámků, světem šly dál pádné kroky ztepilých českých rytířů. Také v Daliboru je hrdinná melodie – a což v Šárce! –

21 V dalším textu je řeč o dr. Jiráskovi. Určitě nešlo o JUDr. Jaromíra Jirásku (1840-1933), syna spisovatele Aloise Jiráska, ten byl ve stavu nemocných pardubické karantény. Viz článek F.Müllera „Trochu vzpomínek na karanténu“ v knize F.Váchy „Pardubice za světové války“ (vyd. Pardubice 1937), s.142.

22 „Je třeba trpět – Uměřt by bylo lepší – Tady, přátelé neuteču, moje sestřičko, bolí to a je smutno

23 – Dobrou noc

Velký Bože, velký Bože, Herbertel! ²⁴

26.VIII.

Na našem sále je polský žid. Byl úžasně špinavý, teď je oholen. Ráno nasadí si usmolenou čepičku a modlí se z jakési hebrejské knížky. Vidím jeho figurku. Chodí mezi postelemi: Je zde a není zde. Nesouvisí s ničím, laskavosti přijímá jako cosi samozřejmého, hrubosti se ho netýkájí. Kráčí shrben, přišel o oko, levou ruku má amputovanou, pravou pohmožděnou. Přisedne, popovídá, odejde bez přechodů. – Ubohá figurka, nezapomenutelná. – Dnes to bylo zlé v operační síni. Rána břišní, zasažený měchýř – to jsou hrozné věci. – Člověk by rád dal silnou narkosu a uspal do smrti. Co vše člověk snese! Jak lpí na životě! Měli jsme na sále štěňátko, pan Pokora mu chtěl dát taky čepici. On je číman. – Dnes napodobil pana doktora. Květoň povídal, že Frau Doktor²⁵ ničemu nerozumí, že to proklepával přes deku. Pacienti dobře odhadnou.

27.VIII.

Je 9 h. ráno. Zrovna jsem vklouzla do postele po noční službě. „Byla noc, byla hluboká, měsíček svítil z vysoka.“ Sály mírným světlem, pokoje sester prudkým. – V tom různé tváře. Ošetřovatelka zas nová, krásná, jemná, bruneta a zase vyslovený dominant. Sestra energická, husté světle kaštanové vlasy, trochu vypoulené oči a lehký nádech koňské formace úst. Silná, zdravá. Mnoho zkušeností.

„Deutschland ist doch das kultur –
elste Land – in Belgien denken
sie gut da haben Sie auf der
Lande keine Closets. Da
haben wir bauen müssen
sagt. Ein bekannter von mir,
denken Sie sich wie es die Deutschen
alles in Ordnung bringen werden“ ²⁶

Viděla jsem Belgii německy uspořádanou. Něco mají pravdy! Ale taky z poupěte květ, ze semene plod, ze suché ratolesti list!

Nedojde daleko.

Měli jsme rozhovor o česko-německé otázce. Dala jsem se lehce vyprovokovat, nesmím zapomenout, že se zde 1., 2., 3. učím a tak z celého srdce pomáhám těm, kteří mají bolesti.

Nechce se mi psát. Vidím jeden úsměv – úsměv ne kulturní, strašně, úžasně rozbitá noha, při obvazu strašná bolest – a když jsem po druhé obchá-

²⁴ viz poznámku 2

²⁵ paní doktorka

²⁶ Německo je přece nejkulturnější zem – v Belgii, pomyslete si dobře, tady nemají v zemi žádné klozety. Tady jsme je museli vystavět, říká jeden můj známý, pomyslete si, jak to Němci budou všechno přivádět do pořádku.

zela baráky (je jich 45) – jedno turné trvá 1 a půl h. – tak ten člověk trpí se podíval tak bolestně, že šla od jeho světlé hlavy záře – Michal anděl se tak usmál v povídce čemukoli, a řekl: „Sestřice, bojíteš, bojíteš sestřice. Vy i dňom i noci“²⁷ – Položila jsem lehce na ústa prst, aby nemluvil a jiných nebudil, ale ten úsměv vidím a posvěcuje.

28.VIII.

Byla jsem ve městě v tmavomodrých šatech, zcela modních. Teď jsem to shodila a jsem ve svém bílém úboru a cítím se tak volná a šťastná. Elegance tedy může být – ale naprostá jednoduchost.

Psano o Pardubicích,
karakterom' stanice v Pardubicích,
zairizem' ^{muocnicem} pro 10.000 nemocnych,
Bardhy (pro papirne, stricky
dektorane. Bardhy stoji ve
3) ^{a pro hlavni's} ~~ve~~ ^{ve} třech oddeleních,
každy barák pojme asi 100
pacientů. pro zairizem'
moderně. Foti ležni, umy
vabel. Zde jsem byly
od 20. srpna do 11. října.
Čas ten byl mi požehnáním.

Rukopis A. Masarykové.

²⁷ Sestřičko, vy se bojíte, bojíte sestřičko. Ve dne i v noci!

Už ne jeden velký, prostřední a malý muž konstatoval, že tragika a komika jsou ve světě současně. V noci (pořád týž pěkný měsíc) jsem stála u postele umírajícího. Sepse.²⁸ Zápach smrti. Pohyby chvatné – „hledá si místo“, říká lid. Puls slabý. Oči v sloup. Je plentou oddělen. Ošetřovatelka u něho sedí celou noc. Zavolali jsme polního kuráta.²⁹ V tichu noci dívám se na smrt – není tak zvláštní – ale krásná není – Ach bože – vzpomněla jsem Herbertovy bledosti: „Můj bratříčku!“

Třikrát jsme obešli pole. Mnohé baráky jsem obešla sama. Ošetřovatelky většinou bděly. Mému jasnému nepříteli jsme dali morfium, aby usnul. Při následující obchůzce spal. Tak to těší, když vidíme osvěžující spánek se snést na matné, zničené oči. Jeden obvaz – lékař Čech – venkovan – domorodec – vytvořil úžasně důkladný obvaz. Tím obvazem člověk mohl obvázat Pardubice a na věži udělat kokardu. Sestru pálily prsty, když se na jeho soukromý podnik dívala. – Ne, ale ta komika! Když jsem při třetí obchůzce stála před naší bledou sepsí, najednou jsem vzpomněla na Frau Šram³⁰ a trhl mnou smích. Ale teď spát, až jindy. Tak paní Šramová ošetřuje na devítce. Slova jsou slabá, štětec chabý – musela by do deníku vejít, aby zůstala zachována památce v plnosti svého typu.

Ačkoliv měla muže, zevnějškem je typem staré panny, asi jak to fliegende³¹ znázorňují. V noci má háčkovanou pelerinu přes ramena, její čepec je neposadatelný a spíše k jednomu uchu, chůze je důstojná a zároveň starostlivá – nese se sálem a každý krok vyrobí s nekonečnou nejistou vznešeností. Její lampa vždy ještě svítí i za bílého dne a musím ji upozornit. Tu ona vysvětlí, že právě ji chtěla zhasnout.

Teď už má dva dni ovázaný prst. Namazala si jej jódovou tinkturou, koupala jej borovou vodou. Sestře Johaně sundala s něho vatu a s báječnou důkladností vykládala: „Ich weiss nicht, ich habe nie etwa se am Finger gehabt, so ist so unagenehm.“³²

Když jsem plavovlasé sestře Regině řekla, že jsem dnes šťastná, že jsem poznala Frau Šram, postavila se hned do její posice: „Schwester, ich bin Pardubitzer Lehrerin, ein reines Hemd in der Nacht zugeben – was alles verlangt wird!“³³ – Jednalo se prý o tyfosního, který se hrozně potil a prádlo smáčel.

- Z noci se stal den – růžové slunce stálo na východě, rozehřálo.

A tu táhli po hlavní cestě domobranci s hudbou. Dnes je v Pardubicích posvícení. „Co ta hudba neudělá“, vzdychl starý domobranec v plášti a slu-

28 = otrava krve

29 polní kurát = kněz v rakousko-uherské armádě (např. známý Katz v Haškově Švejkovi)

30 paní Šramová

31 Fliegende Blätter, německý časopis druhé pol. 19. stol., který zavedl kunsthistorický pojem biedermeier.

32 Nevím, neměla jsem nikdy nic na prstě, je to nepříjemné.

33 Sestro, jsem pardubická učitelka, čistou košili v noci, co se všechno vyžaduje!

hovské čepici. A skutečně z baráku vyběhli pacienti v podvlékačkách a košilích. Pěkný černý Čech utíkal, měl ještě obvaz na noze. „O, u nás je dnes taky posvícení, už jsem byl v králíkárně, myslel jsem, že už budu dnes doma.“ „A pak utekli za tři dni“, křičel domobranec za černovlasým krasavcem. – „A Rus taky vztyk“, srdečně pravili dva vojáci. O dvou berlách vyšel širokolící mladý Rus. Berly opřel o zeď. Tleskl do rukou, pak na nohy berle a utíká s vervou. A po berlách šel dál.

Hudba prošla celou alejí, u operačky postáli déle, pak se vraceli. Stáli jsme se sestrou Johanou před osmičkou a tu se hudba zastavila a spustila: „Má roztomilá Baruško“.

- Harmonika, housle, klarinet. Nejlepší byl ale mladík v bílých kalhotách, hrál na pouzdro od houslí. Foukal do něho a prohýbal se s úžasným citem. „Na bobech a zas nahoru“ – Báječné. – Pak spustil: „Kde domov můj?“. Tíše jsem sekundovala. Kde je můj domov? Ty stříbrné řeky, luhy, hory. Znáš ho, můj krásný, ubohý domov.

30.VIII.915

Dnes byla noční služba celkem bezvýznamná. Pršelo, jen se lilo. Šla jsem v gumáku.. Na 24. jsem se lekla. Když jsem vešla do sálu, seděl tam podařený panák z peřin. Nohy křížem, doutník, v jedné ruce noviny, v druhé sklenici. – Na jednom baráku zas umí jeden báječně kvokat. Když projdu – spustí, učiněná slepička. Pak přeje dobrou noc.

31.VIII.

Byl požár, krásná záře. Pneumonie na 28, snad se vyseká. Sepse zoufalá. Těžký zápach. Křičel darebáček s ustřelenou rukou – strašně milý. Chtěl čokoládu. Zítra odjede. Nová noční sestra má pěkný profil, ale oči unheimlich.³⁴

Konec.

A tak. Včera jsem jela s pí. vrchní do P. na kostelíček a do pracovny. – Překrásný západ slunce.

1.IX.915

„Die Sonne tönt nach alter Weise“³⁵ – Dnes jsem začala službu na dvojce. Těžce ranění, mnoho obvazů, mnoho příležitosti. Transport. Samí těžce ranění. Komplikované fractury³⁶ - nejvíc nohy.

Dvě hrozné rány na dvojce. Jedna asi 1/3 ní dlouhá na stehně a úžasně široká a hluboká – krásný člověk, krásné tělo, krásně trpí – hrdina. Něko-

34 neskutečné

35 Slunce zní podle starého nářevu.

36 zlomeniny

lik převážně amputovaných – pahýlů – hnis, krev, bolest. A za plentou leží muž a v jakési erotické euforii monotonně říká tenkým hlasem „Liebe Schwester“³⁷ – a jakoby ji chtěl k sobě přivinout.

- Smutné, hrůzné, trapně otřesné.

Ach po obědě jsem vyšla ven, po silnici – a pojednou jsem cítila, že ve mně je zadržovaný proud slz – stoupaly mi do krku, draly se do očí a derou se také nyní – mám je chudáčky dva zabité! – Šla jsem dál, jen prošla se s houbaři černými lesíky – a zadívala se do rovinného kraje. Velký Bože.

Tučky nebesnyje,
věčnyje straničky,
cepja žemčuznoje,
slepja lazurnoje.³⁸

A s nebe svezl se zrak do požehnaných luhů. Tak krásné, svěží – stála jsem před tím jako děti, které vidí tu krásu po prvé – smutný dnešní masakr smyl s paměti všechnu krásu a když jsem ji teď spatřila znovu, ssála jsem ji do sebe všemi smysly.

Vpředu, nad potůčkem houpaly se vážky a krásné kalíšky lučních květů – pak pole a krásná alej košatých topolů. Za nimi pak na obzoru na vršíčku nevinný kostelíček³⁹ –

- a ssála jsem tu českou zem do sebe a do hrdla stoupaly slzy.

2.VIII.915

Stýskalo se mi po pětce. Teď jsem si zvykla na dvojce – svět pro sebe. Malý Vincek s kulatýma očima, sužujícíma se. – Paní M. nenávidí jemné blondýny – zajímavé. Mlčenlivý host – až čas – rozepsat.

3.VIII.915

Jak ten čas letí. Dnes nechce se mi psát! Vidím ty velké hrozné rány, těla krásná – jako diskobolů – a oči jasné, dětské a vděčné. V mém srdci je velký klid – vím, že není život lehký, nečekám to a jsem šťastná.

4.VIII.915

Smirnov má hysterio-epilepsii.⁴⁰ Víc Hy.⁴¹ Nechtěl k nám – chtěl zůstat na 2. Z – přemluvila jsem ho ale dosti snadno. – Měl lehký záchvat. – Když jsem

37 Milá sestro

38 Nebeské mráčky/věčné země/řetězy pokladů/lazurové slepence...

39 Mikulovice

40 hysterio-epilepsie = záchvatové onemocnění

41 Hysterie – nenormální způsob duševních reakcí vycházející ze silných dráždivých podnětů a projevující se obvykle i tělesnými příznaky, vyznačuje se velkým kolísáním nálad, přehnanou citlivostí vůči okolí, silným egoismem, rozmarností, nevhodným vystupováním na veřejnosti.

přišla, tak seděl v posteli opřen o několik polštářků – na hlavě ručník s červeným okrajem, široce rozhalenou košili – tmavá tvář zčervenala – unylé oči. Vedle něho na každé přistrčené posteli ošetřovatelka. Vypadal jako krásný mladý paša se svými odaliskami.

Nejhůř na tom je mladý krasavec z předního sálu. Má všude dekubity⁴² – a hrozně hnisavou ránu. Je to velmi ušlechtilý typ. – A když je po převázu – trvá skoro hodinu – tak dětsky, se šelmovským úsměvem poprosí o papírosku.⁴³ Ale přímo anděl je druhý. Trpělivý krásný člověk. Jemné tahy, římský nos a úsměv! Myslím, že neumí číst ani psát. – Včera krasavec naříkal, že z něho za živa kůži stahujem. Napomeneme ho s velmi soustředěným výrazem. Když ho překvapujeme, žádá mne vždy, abych se opřela o jeho zdravou nohu. „Vam bolno, sestrica.“⁴⁴ Vysoko drží irrigateur – když mu ránu vystříkujeme. Včera jsem psala domů: „Co mám napsat?“ a „živ, raněn, v plénu, pravo napišite, čto dumajete sestrica.“⁴⁵ Soused – pihovatý mladík – lehce přišišlává:

„Ach ty – čto-li ty ruskýj čelovek a daže pisma napisat' neumeješ.“ „Umnyj on čelovek ničevo“ a „Ty už sočinitel“⁴⁶, zastala jsem se našeho anděla.

Basketov – krásně formovaný malý človíček s veselým obličejem a pevnými žlutými zuby – je plný humoru – poněvadž ho už rána nebolí – zve mně, abych se pověsila zároveň s pytlíky písku na jeho nohu – říkají přístroji narovnávacímu „fabrika“. Když to udělám, tak se směje: „Da, da, da, da.“⁴⁷ V rohu sedí pan závodčí, je Polák, snad trochu žid. Se sentimentálníma očima a miluje sestru, malou holandskou židovku – temperamentní citovou bez schopnosti organizační – ale vše jde dobře, neboť je pilná, dobrosrdečná a umí něco. Pan zugsführer obstarává estetiku našeho baráku. Překrásně vymaloval všechny nadhlavní nápisy – Kriste Ježíši – to byl ten bolestný výraz, když Drozdovi vytáhli tabulku s velkým nárazem o postel – aby byla krásně přepsána, pak vymaloval misku pro salolový olej, který teď Dr. Jirásek zkouší. – A sestra se mně na něho ptá, jaký na mně dělá dojem. – musím si zítra dát s panem zugsfúrou malinkýho šprocha – abych vnikla do tajů nemocničního Erotu. – On je 26 – ona 31. – Já myslím, že on honí Amorky častěji a jí je smutno – a cítí, že jí ukřivděno, a tak, když to pachole okřídlené běželo okolo a jedním očkem po ní kouklo – tak je chytla za křídlo a teď nevidí, má-li pustit – či ne. Ona cítí, že po luzích krásných lehkou nohou běhat nemůže v životě civilním. Zde v nemocniční světlici přirozeně Amoru imponuje

42 = proleženiny

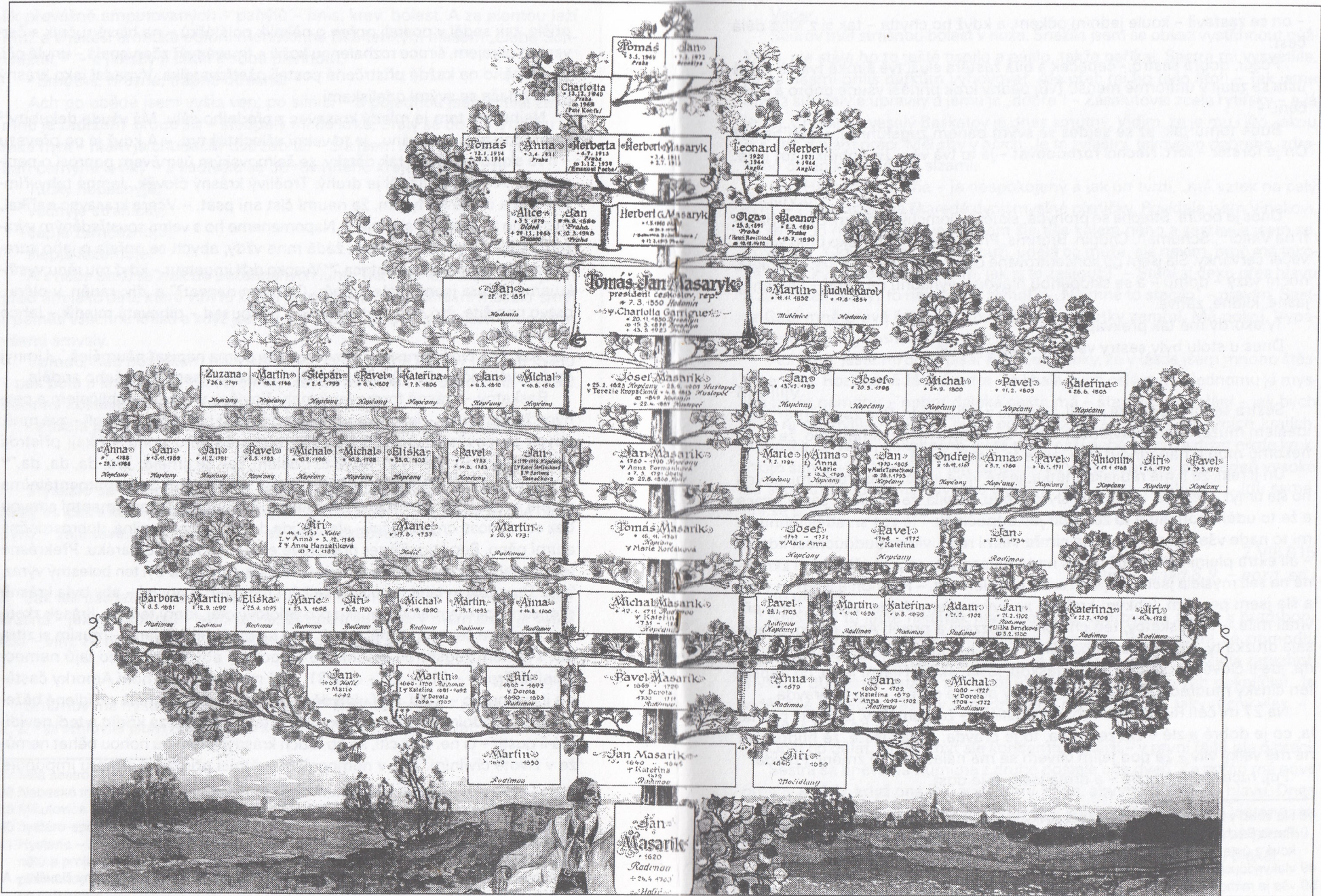
43 cigareta

44 Bolí Vás to, sestřičko.

45 Správně, napišite, co si myslíte, sestřičko...

46 Ach ty, jestli jsi ruskýj člověk a ani dopis napsat neumíš. – Není to vzdělaný člověk. – A ty jsi již spisovatel.

47 ano, ano, ano, ano...

Tomás Jan
1813-1893
Prága

Charlotte
1813-1840
Prága
1868
Prága Kócsy

Tomás Anna
1813-1893 1811-1881
Prága Prága

Herbert Masaryk
1813-1893
Prága

Leonard Herbert
1820-1871
Anglia Anglia

Alice Jan
1813-1893 1811-1881
Prága Prága

Herbert Masaryk
1813-1893
Prága

Olgá Eleonóra
1813-1893 1811-1881
Prága Prága

Jan
1851-1893
Rudolfs

Tomás Jan Masaryk
1858-1937
president of Czechoslovakia, rep.
Charlotte Garrigue

Martina Judvika Karol
1852-1893
Munkács Madalma

Zuzana
1858-1937
Munkács

Martin
1858-1937
Munkács

Stěpán
1858-1937
Munkács

Pavel
1858-1937
Munkács

Katerina
1858-1937
Munkács

Jan
1858-1937
Munkács

Michal
1858-1937
Munkács

Josef Masarik
1858-1937
Munkács

Jan
1858-1937
Munkács

Josef
1858-1937
Munkács

Michal
1858-1937
Munkács

Anna
1858-1937
Munkács

Jan
1858-1937
Munkács

Pavel
1858-1937
Munkács

Michal
1858-1937
Munkács

Michal
1858-1937
Munkács

Eliška
1858-1937
Munkács

Pavel
1858-1937
Munkács

Jan
1858-1937
Munkács

Jan Masarik
1858-1937
Munkács

Marie
1858-1937
Munkács

Anna
1858-1937
Munkács

Jan
1858-1937
Munkács

Barbora
1858-1937
Rudolfs

Martin
1858-1937
Rudolfs

Eliška
1858-1937
Rudolfs

Marie
1858-1937
Rudolfs

Jan
1858-1937
Rudolfs

Michal
1858-1937
Rudolfs

Martin
1858-1937
Rudolfs

Anna
1858-1937
Rudolfs

Michal Masarik
1858-1937
Rudolfs

Pavel
1858-1937
Rudolfs

Martin
1858-1937
Rudolfs

Katerina
1858-1937
Rudolfs

Jan
1858-1937
Rudolfs

Martin
1858-1937
Rudolfs

Jan
1858-1937
Rudolfs

Pavel Masarik
1858-1937
Rudolfs

Anna
1858-1937
Rudolfs

Jan
1858-1937
Rudolfs

Michal
1858-1937
Rudolfs

Martin
1858-1937
Rudolfs

Jan Masarik
1858-1937
Rudolfs

Jan
1858-1937
Rudolfs

Jan
1858-1937
Rudolfs

– on se zastavil – koule jedním očkem, a když ho chytla – tak si z toho dělá čest.

Pozor, dobrá sestro, - čepeček a bílá zástěra sluší tvé široké tváři a velká ústa se zdají v uniformě menší. Tvůj pádný krok přináší všude dobro a ulehčení. –

Bude tomu tak, až se sejdeš se svým panem zugsführerem v lešní tišině? On je förster – fořt. Nechci rozhodovat – je to tvá věc. Jsi dobrák – toť jisté.

5.VIII.915

Dnes je bouře. Střecha se prohýbá, skučí to, lomcuje krovem. Byli tu Bächři na Vinici⁴⁸, Schuman, Chopin, Brahms. Překvapilo město, jako před včirém večer červánky. Šla jsem po koncentrované práci – celý den obvazy, kloktadla, noční vázy – domů – a se sklopenou hlavou – vyhlídnu na nebe – červánky jasné, klidné, zářivé.

Ty akordy mě tak překvapily.

Dnes u stolu byly sestry velmi srdečné a milé.

VIII.915

Sestra se mi svěřila, že myslí, že něco z toho bude. Pan zugsführer⁴⁹ je jí ideálem muže. Je to individuální, mně by to bylo nikdy nenapadlo, že by to někomu mohlo napadnout. Ale jak je ta láska slepá!

On jí řekl, že jí má rád jako matka, ještě víc a jinak. Dnes řekla mi, abych ho šla umýt – teď ale, když jsme šly k obědu, pravila, že ho přece sama umyje a že to udělá pomalu a to že bude její odpočinek – já zas si raději lehnu, je mi to nade vše. Mám je tam na cimře velmi ráda, vidím budoucnost lidstva – all extra plaining⁵⁰ - to už já zas na to nejsem. Dnes jsem šla velmi skromně na sál, myslela jsem, že jsem snad cizí element. – Přemohla jsem se však a šla jsem pevným, lehkým krokem za svým cílem. A hle, všichni mne přivítali mile. – A Basketov, ten chlapík se rozzářil a pravil: Ach, pravo, charošaja družka ty – ja věš děn těba ožidal – tvoja matka rodnaja⁵¹ a tak je pravda, jde-li člověk za svým cílem s láskou, lásku sklízí. Hlavní je to, co napsal ten čínský mudřec na svou vázu: „Každý den se obrod“ – je to pravda.

Na 27 mi četl Rus s ruky – charakteristické – že jsem brzy, jako dítě poznaná, co je dobré a zlé – žítí že trpěla, to je pravda. A pak ještě, že hudba má na mě velký vliv – že pod jejím vlivem se má nálada zcela změnit. Pravda.

Fuj, ruce mám zmrzlé – a drhla jsem si je dost.

48 Na Vinici v Pardubicích koncertovala pěvkyně a harfenistka Julie Nessyová, provdaná za Paula Bächera, přítele Herberta Masaryka. Děkuji srdečně za tuto informaci PhDr. D.Hájkové z ústavu TGM.

49 vlakvedoucí

50 vše je mimo plán

51 Ach správně, jsi dobrá přítelkyně – celý den jsem tě čekal – tvoje matka rodná

Večer.

Ščurov měl strašnou bolest v noze. Snažila jsem se obvaz vystříhnout nůžkami, ale stále ho to ještě tísnilo a pánilo, takže nařikal. Sestra mi vysvětlila, že se nesmí příliš nářkům vyhovovat. Ale přec mi ho bylo líto!! – Tak jsme obvaz sundaly a upravily a jemu je „dobře“! – Zasalutoval zcela rytířsky – a já jemu. Chudinka veselý Basketov je dnes smutný. Vidím, že je mu i líto, jakou si s ním dávám práci. Měl slzy v očích. Je to zvláštní, takového dobrého, zdravého chlapíka, vidět se slzami.

Pan Hauptšek huhňá – je nespokojený a jak on tvrdí, „má vztek na celý svět“ – mimo to zpívá škaredé, dvojsmyslné písničky. Povídala jsem Vinckovi, že se mi to nelíbí. Dnes večer jsem šla tiše kolem něho a zastavila jsem se. Povídám: „Člověk Vám rád poslouží, udělá co může, ale nevím, proč má takové písničky poslouchat. Nevím, jak si to zasloužil“ – Stáhl si deku přes hlavu a zakuňkal: „Vždyť to nebylo nic zlého!“ – „No mně to stačilo“ – pravím. Sestra Gabi mně právě řekla, že nový tetanus z pětky zemřel. Má pokoj. Vypadal jako divná japonská figurka.

Ach ano, ještě mi dnes písař z 27 četl z ruky, že v lásce jsem mnoho štěstí neměla. Rozhodně žádné extra – a líbala bych celý svět – jednomu já myslím patřit nemohu – neboť daleká cesta má – šťastné mé volání – jak bych se z ní odchýlila – toužila bych po volnosti, jako ptáci po jižních krajích. A v lásce, té velké, nekonečné, ještě teď v naší době nemůže držet nikdo krok. Proto sama – a ráj srdce – jen zdraví – nic víc si nepřěji – pochodeň vysoko na svou tmavou cestu – vysoko a zářivě. Jdu sama, nebloudím. Jdu sama, jiní se připojí.

2.VIII.915

(omyl – snad 8.9. – pozn. ed.)

Po obědě.

Necítíme tu ještě nikterak hlad. Polévka, vepřové se zelím, a brambory a koruna české kuchyně – švestkové knedlíky. Paní vrchní se pomodlí: „Danke Wir, Herr, den Deine Gute ist.....a dauert ewiglich.“⁵² – Židle zarachotí a všech 30 sester vstane a proudí úzkou chodbou do svých pokojíčků. Je vidět bílé čepečky, zástěry a modrý šat – různá chůze a taky různý vlas. –

Dnes bylo na sále „dobře“. –

Dost co dělat. Musím být ale koncentrovanější – v první řadě jde o práci.

Sestra se hněvá na Rumuna z druhé postele ode dveří. Že pořád má nové prosby a vždy, když ona je u zugsführerky, chce, aby mu předělala hlavu. Dnes mu dala přinést špan. stěnu a postavila ji kolem jeho postele. Dostane jen polívku. – Má velmi sprostý obličej, to je pravda, ale nevím, jak se provinil.

Anděl měl dekubity a vůbec si nestěžoval – až v noci bolestí plakal.

52 Děkujem Ti, Pane, at Tvá milost trvá na věky.

Na 27 mi Rus řekl, že mám velmi měkkou povahu – co kdo řekne, to že má na mě vliv.

Bylo to kdys – dnes není!

Padla na mě tíha – život se zdál dosti rozmazaný: ráno jsem založila truhlíčku, rozbila dvě zkumavky, natřela příliš velikou náplast borovou masťou – taky jsem jednoho Poláka neobratně umyla – zkrátka, nebyla jsem při věci a byla jsem osobní. – Staré mé negativní vlastnosti vystupovaly na povrch. – A tak jsem šla do samoty – hned po kávě – šla jsem dlouho, dlouho silnicí – vede lesem. – Bělouňkové břízky už žloutnou, děvčata v červených šátkách nakládala nasečenou trávu, ve vzduchu plavně poletovaly vlaštovičky, a jakoby ořechů rozsypal, se stromu se spustilo hejno vrabců – a přes pole se nesly dvě veliké vrány. Mraky šedé táhly po nebi a jimi se prodrál šikmý pruh světla. Černé borovice s rudými pni po jedné straně – a všechno to působilo jako lázeň. Jakoby má duše se ponořila do chladných mořských vln – a čistá byla sobě vrácena. Na baráku vykládala jsem si s Basketovem o jejich zimě – se Ščurovem o jejich ovoci – v koších za několik kopějek možno dostat jablek, hrušek, broskví – a v nemocných tělech – duch povznesl se a širým světem zaletěl jako ty vlaštovice – do chatrčí severských, kde v zimě v každé rodině kypí samovar. – Rozdala jsem večer cigarety – jakási poněkud lživá chvála na mne padla. To není má zásluha, že mám na cigarety. Zítř ráno budu velmi koncentrovaně pracovat do 1 h., abych se opět jinak umyla, abych zas jinak duši osvěžila. – Ještě teď mi četl z ruky Rus, že nejsem docela zdravá a na konec života že budu churavět. Já skutečně jsem chudokrevná – a musím s tím hodně zápasit. Já chci mít prima zdraví – a chci je osudu vynutit. Jen moje srdce cítí bolest jiných příliš živě, rozeznává křivdu a lež příliš zřejmě – a bolí – a pak krev tak prudce neprochází mým silným a pevným tělem. Ale vše půjde. Sláva Tobě, Hospodi. Sláva Tobě, Hospodi.

Ach, co jsem se to dozvěděla o našem doktoru. U všech pacientů napsal náš skvost z pětky diagnosu: Marode

Zustand: Gebessert. - ⁵³

a to prosím u všech. Není-li to zcela skvělé. Já jsem přesvědčena, že je. – Tak zítř prosím, Alice, avanti, avanti! a to za svým cílem! – Pamatuj!

Čtvrtek.

Už tu budu jen dva dny. Bude se mi stýskat po tomto životě. Zde není problém – je jasno, co je třeba dělat. Nemocní jsou vděční. Škoda! Ale i dobře. Stačí.

Drozd Vitebskaja gubernija
Drisenskavo ujezda

53 Diagnóza: Pacienti / Stav: Zlepšuje se

Děrevňa Kuporovčina
Maria Andrejevna⁵⁴

Varvara Solomenkova
Kijevskaja gubernija
Kijevskaja ujezda
Žitomirskoje šosse
Stancija Gurovščina
městečko Motyřina⁵⁵

Smirnov dosává hyst.-ep. záchvaty, je neklidný, blouznivě fabuluje. Chtěl by všem pomoci, sám sobě pomoci nemůže. Je to typické pro hysterického člověka. A myslím, že je hodně lidí v tomhle smyslu hysterických. Končím. Nyní vše uvedu do pořádku a v Praze ještě napíšu epilóg. –

Bože, jenž jsi na nebesích, dej klid mé smutné české duši, popřej mi, aby andělé Tvoji, kteří v nebeském jasu kolem Tvého trůnu se kupí, rozstřeli perleťové perutě své nad umdlenou mou hlavou! Dej, aby cíl můj, který jest rozumu mému jasný, též srdce moje s jasným plápoem uznávalo. A je-li jaká molitba, pak budiž krátká –

„Bud' milostiv mně hříšnému.“

Na východě viděla jsem otevřené nebe. Všude černé mraky a nad naším barákem se roztrhly a jako stříbrné proudy zperleným nad jezem lemovaly blankyt. Viděla jsem otevřené nebe. Nedej zahynout mně hříšné předčasně!

C. a k. pozorovací stanice v Pardubicích, dne 12. srpna 1916.
Čís. 3450.

Slečnė

Phdr. ALICE MASARYKOVĚ,

v

PRAZE - III. - 239.
u Brusky.

Propřuji Vám místo ošetřovatelky ve zdejší pozorovací
stanici a přečívám Vám, kdy si přejete nastoupiti.

C. k. okresní hejtman
a zimnížanský komisař pozorovací stanice
v Pardubicích.

54 Drozd – Vitebská gubernie, okres Drisenskovo, vesnice Kuporovčina, Marie Andrejevna
55 Varvara Solomenkova, Kijevská gubernie, Kijevský okres, Žitomirská silnice, stanice Gurovčina, městečko Motyřina.